

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025
oktyabr

**TOSHKENT SHAHRIDAGI TURIN
POLITEXNIKA UNIVERSITETI**

*Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya
materiallari to'plami*

**“GLOBAL RAQAMLI INTEGRATSIYALASHUV:
2030-YILGACHA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA
TEXNOLOGIK VA INDUSTRIAL SANOATNI RIVOJLANTIRISH
ORQALI MIKRO VA MAKROIQTISODIY BARQAROR
O'SISHNI TA'MINLASH DOLZARBLIGI”**

**“GLOBAL DIGITAL INTEGRATION: THE RELEVANCE OF
ENSURING MICRO AND MACROECONOMIC SUSTAINABLE
GROWTH THROUGH TECHNOLOGICAL AND INDUSTRIAL
DEVELOPMENT IN THE TRANSITION TO A GREEN
ECONOMY BY 2030”**

**«ГЛОБАЛЬНАЯ ЦИФРОВАЯ ИНТЕГРАЦИЯ:
АКТУАЛЬНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО
МИКРО- И МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА ЧЕРЕЗ
РАЗВИТИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ И ИНДУСТРИАЛЬНОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ПЕРЕХОДЕ К ЗЕЛЁНОЙ
ЭКОНОМИКЕ К 2030 ГОДУ»**

7-MAXSUS SON

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr.
2025-yil, oktyabr.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ixamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ASSESSING RISKS IN BANKING ACTIVITIES TO ENHANCE THE EFFICIENCY OF FINANCIAL SERVICES	21
Saidov Jasurbek Latipbayevich	
MECHANISMS OF THE IMPACT OF STATE BUDGET REVENUES AND EXPENDITURES ON ECONOMIC GROWTH.....	24
Sheraliyev Nurbek Jumanazarovich	
O'QUVCHI VA TALABALARDA HUQUQIY MADANIYATINI TA'LIM JARAYONIDA YUKSALTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA TAMOIYILLARI	27
Mansurova Zilola Akromxonovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA FINTECH INNOVATSIYALARINING RIVOJI VA ULARNING SANOAT-QURILISH SEKTORIDAGI TRANSFORMATSION TA'SIRI	30
Muzayyana Beknazarova	
TURIZM SOHASIDA RAQOBAT AFZALLIKLARINI YARATISHDA MARKETINGNING ROLI	33
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI IJROSINI RAQAMLASHTIRISHNING FISKAL INTIZOM VA SHAFFOFLIKKA TA'SIRI	37
Tangrieva Farida Abdulkarimovna	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA SUN'IY INTELLEKTNI TATBIQ ETISH ORQALI BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	41
Radjabov Bunyod Abdullilovich	
XXI-ASRDA JAHON IQTISODIYOTINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ASOSIY DRAYVERLARI	45
Jalolov Umidjon Xudoyberdi o'g'li, Yegamberdiyev Shuxrat Satimbayevich	
XALQARO RAQAMLI INTEGRATSIYA JARAYONIDA O'ZBEKISTON ISHTIROKI	48
Muyassarzoda Fayziyeva	
ФИНАНСОВЫЙ КОНТРОЛЬ КАК КЛЮЧЕВОЙ ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ И ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УЗБЕКИСТАНА	52
Турсунбоева Нилуфар Отабековна	
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И ИНВЕСТИЦИИ	55
Ягудин Дмитрий Рустамович	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA BARQAROR TURIZM RIVOJI: GLOBAL TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	57
Xamdullayeva Gulhayo Ergash qizi	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INVESTITSION QARORLARNI OPTIMALLASHTIRISH	59
Rustambekov Djasur Askarovich	
KORXONA POTENSIALINING MOHIYATI VA TUZILMASIGA OID NAZARIY HAMDA ILMIY YONDASHUVLAR TAHLILI.....	61
Djalilov Sardor Sadillovovich	
XALQARO IQTISODIYOTNING GLOBAL DAROMAD TENGSIZLIKLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI: SAVDO SIYOSATLARI VA REDISTRIBYUTSIYA MEKANIZMLARINING TAQQOSLAYDIGAN TAHLILI	64
Kurolov Maksud Obitovich	
SURXONDARYO VILOYATIDA INVESTITSIYA VA YHM O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	73
Zaripova Muqaddas Jumaniyozovna, Normurodov Asliddin Alijon o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT VA AVTOMATLASHTIRISHNING MEHNAT BOZORI DINAMIKASIGA TA'SIRI	77
Akmalbek Najimov Umid o'g'li, Dinara Ishmanova	
ПРАКТИКА И АНАЛИЗ КРЕДИТОВАНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ	81
Шамшетьева Гульраушан	

AHOLI DAROMADLARI O'SISHI VA INFLYATSIYA DARAJASI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	83
G'ayratova Zilola G'anijon qizi, Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
KORXONALARDA MAHSULOT SAVDOSIGA OID MA'LUMOTLARNI TAHLIL QILISHNING ZAMONAVIY INTELEKTUAL YONDASHUVLARI	86
Baydullayeva Dildora Tuylibayevna, Baydullayev Ruslan Tuylibayevich	
ELEKTRON TIJORATNING MILLIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	90
Toxirov Shodibek Jo'ra o'g'li	
RAQOBATBARDOSH ELEKTROTEXNIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUVISHDA TEXNOLOGIK MODERNIZATSIYA VA INVESTITSiya SIYOSATINING O'RNI	93
Jalolov Abbosxon Ravshanxon	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IIY INTELLEKT ASOSIDA BUXGALTERIYA HISOB VA AUDIT TIZIMLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	97
To'laganov Ziyovuddin Kamolitdin o'g'li	
THE IMPACT OF EXTERNAL DEBT, INVESTMENT ACTIVITY, AND CAPITAL FORMATION PROCESSES ON EXPORT VOLUME AND ECONOMIC GROWTH DYNAMICS IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES	102
Tojiqulova Sitora Sobirjon qizi	
HUMAN CAPITAL AND DIGITAL TRANSFORMATION: DRIVERS OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT	108
Hamrokulov Mirabbos Ortiqovich	
YEVROPA ITTIFOQI DAVLATLARI SOLIQ SIYOSATINI USTUVOR JIHATLARINI MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARIDA QO'LLASH ORQALI SOLIQ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	110
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li	
KAPITAL TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH KONSEPSIYASI	114
Turdibayev Abdulaziz Abduvaxidovich	
O'ZBEKISTONNING 12 YILLIK TA'LIM TIZIMIGA QAYTISH ISLOHOTI	118
Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Olimov Anvarjon Atamirzayevich, Mahmudov Ziyoviddin Shamsiddinovich, Ishmuratov Baxodir Xusanovich	
MAMLAKATNING XALQARO BAHOLASH TIZIMLARIDAGI MAVQEINI YAXSHILASHDA IQTISODIY MUSTAHKAMLIKNING AHAMIYATI	123
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
XALQARO SAVDODA MARKETING ROLI: EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	125
Qurolov Maqsud Obitovich	
BANK RISKLARINING BANK FAOLIYATIGA TA'SIRI VA ULARNI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	130
B.Izbosarov, N.Hakimova	
OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGI MASALASINING JAHON IQTISODIYOTIDA TUTGAN O'RNI	132
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
DYUZDO SPORTIDA MALAKALI SPORTCHILARNI TAYYORLASH JARAYONIDA TAKTIK TAYYORGARLIKNING NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY AHAMIYATI	135
Tangriyev Abdullo Tovashovich	
SANOATDA QO'SHILGAN QIYMAT HAJMINI OSHIRISH	138
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOSHQARUVI UCHUN SUN'IIY INTELLEKTNING KENGAYTIRILGAN BASHORATLI TAHLILI	142
Esanova Shohida O'tkirovna	
PROSPECTS OF USING CREDIT CARDS IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	146
Mamatova Sevara Ilhom qizi	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI SUG'URTALASH MEXANIZMLARINI YANADA KENGAYTIRISH YO'NALISHLARI	151
Xalilova Feruza Jamolovna	

УЯЗВИМОСТИ В ПЛАТЕЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	155
Садыков Азиз Миршарапович	
КРИТЕРИИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	160
Жусупова Анжим Тансыкбаевна	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA OPERATSION SAMARADORLIKNI OSHIRISH: AVTOMOBILSOZLIK SEKTORI BO'YICHA ILMIY YONDASHUV	163
Allabergenov Azamat Joldasbayevich	
SUD-HUQUQ SOHASIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISLOHOTLARNING INSON MANFAATLARIGA TA'SIRI	167
Majidov Muslimbek Maxamadjon o'g'li	
YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHNING ASOSIY SHAKLLARI.....	170
Valiev Umid Gulamovich	
YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASI ASOSIDA AGRAR SEKTORNI MODERNIZATSIYA QILISH VA BARQAROR RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	173
G'afurov Zohidjon	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING RIVOJLANISHIDA INNOVATSIYALARDAN FOYDALANISH TAHLILI	177
Karimov Nodirbek	
КЛЮЧЕВЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ	179
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA AUTSORSING XIZMATLARINI MOLIYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI TAHLILI	182
Xamidov Anis Choriyevich	
PHYSIOLOGICAL CHANGES IN THE HEART IN ATHLETES OF DIFFERENT SPORTS	186
Yoldasheva Roila Jumaevna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MONETAR SIYOSATNING TRANSMISSIYA MEXANIZMLARI SAMARADORLIGINING EMPIRIK TAHLILI	192
Boltayeva Nilufar Shavkat qizi	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TURIZM TARMOQLARINI SINERGETIK RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	197
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	
АРХИТЕКТУРНЫЕ ПРИНЦИПЫ СОЗДАНИЯ БЕЗОПАСНЫХ И ДОСТУПНЫХ ВЕЛОДОРОЖЕК В УСЛОВИЯХ ПЛОТНОЙ ГОРОДСКОЙ ЗАСТРОЙКИ В УЗБЕКИСТАНЕ	200
Абдуллаева Ситорабону Хасанжон кизи	
ЗЕЛЁНАЯ СЕРТИФИКАЦИЯ ЗДАНИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	202
Н.Р. Авезова, Б.Б. Гулямов, А.А. Халиков, М.Б. Шерматова	
KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI	207
Holov Sherali	
РАЗРАБОТКА ПРОСТРАНСТВЕННО-ИНФОРМАЦИОННЫХ МОДЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ С УЧЁТОМ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ	212
Реймова Гулмира Полатовна	
FINANCIAL STABILITY OF COMMERCIAL BANKS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION: OPPORTUNITIES AND RISKS	215
Abdusalomov Olimjon Eshmirzayevich	
QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDA RISKLARNI BOSHQARISHNING AHAMIYATI	219
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li, Otaxonov Saidaxror Ilhomjon o'g'li	
O'ZBEKISTON MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI SIFATINI OSHIRISHNING MUHIM SHARTLARI	225
Murodbek Boltaboyev	

USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT SYSTEMS.....	222
Tojjeva Shakhnoza Bobomuratovna	
VIRTUAL LABORATORIYA PLATFORMALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDAGI O'RNI	226
A.I. Turayeva	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYAVIY REJALASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI	229
Pulatova Moxira Baxtiyorovna, Amirhamzayev Abdubosir Muhammad o'g'li	
STRATEGIC RECONFIGURATION OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT POLICY IN POST-CRISIS UZBEKISTAN: LESSONS FROM THE EU	232
Rustamov Foziljon	
THE ORETICAL BASIS OF THE ORGANIZATION OF FREE ECONOMIC ZONES IN UZBEKISTAN	235
Mamadiyev Elyor Akmalovich	
TURISTIK DESTINATINATSIYALAR RIVOJLANISHIGA TA'SIR QILUVCHI "ILDIZ" OMILLAR TAHLILI	237
Bekberganov Izzat Hurmat o'g'li	

TURISTIK DESTINATINATSIYALAR RIVOJLANISHIGA TA'SIR QILUVCHI “ILDIZ” OMILLAR TAHLILI

Bekberganov Izzat Hurmat o'g'li

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti
“Tashqi iqtisodiy faoliyat” kafedrası doktaranti

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda jahonning eng mashhur 30 ta turistik destinatsiyasining shakllanish jarayoniga ta'sir etuvchi asosiy omillar tizimli ravishda tahlil qilindi. Bunda destinatsiyalar ikki turda ko'rib chiqildi: yillik eng ko'p turistlarni qabul qiluvchi hamda turistlar oqimidan eng ko'p daromad oluvchi TOP-30 destinatsiyalar. Destinatsiyalarni rivojlantiruvchi ildiz omillar sifatida quyidagi to'rtta mezon asos qilib olindi: tabiiy resurslar (Natural attractions), infratuzilma va qulaylik (Infrastructure & Accessibility), iqtisodiy-siyosiy omillar (Economic–Political) hamda tarixiy-madaniy meros (Cultural heritage). Olingan natijalar ushbu omillarning nisbiy ulushi va turizm rivojlanishidagi strategik o'rni bo'yicha ilmiy xulosalar chiqarish imkonini berdi.

Kalit so'zlar: turistik destinatsiya, rivojlanish omillari, infratuzilma, siyosiy qo'llab-quvvatlash, barqaror turizm, tabiiy-madaniy meros.

Abstract. This study provides a systematic analysis of the key factors influencing the formation of the world's top 30 tourist destinations. The destinations are examined in two categories: the top 30 destinations by annual tourist arrivals and the top 30 destinations generating the highest tourism revenues. Four core determinants of destination development are identified: natural attractions, infrastructure and accessibility, economic and political factors, and cultural heritage. The findings offer evidence-based conclusions on the relative significance of these factors and their strategic role in shaping tourism development.

Keywords: tourist destination, development factors, infrastructure, political support, sustainable tourism, natural and cultural heritage.

Аннотация. В данном исследовании системно проанализированы ключевые факторы, влияющие на процесс формирования 30 самых популярных туристических дестинаций мира. При этом дестинации были рассмотрены в двух категориях: топ-30 направлений с наибольшим годовым туристическим потоком и топ-30 дестинаций с наибольшими доходами от туризма. В качестве базовых факторов развития дестинаций были выбраны четыре критерия: природные ресурсы (Natural attractions), инфраструктура и доступность (Infrastructure & Accessibility), экономико-политические факторы (Economic–Political), а также историко-культурное наследие (Cultural heritage). Полученные результаты позволили сформулировать научные выводы о сравнительной значимости данных факторов и их стратегической роли в развитии туризма.

Ключевые слова: туристическая дестинация, факторы развития, инфраструктура, политическая поддержка, устойчивый туризм, природно-культурное наследие.

KIRISH

Global turizm sohasida destinatsiyalar o'rtasidagi raqobatning kuchayishi ularning rivojlanish mexanizmlarini chuqur o'rganishni talab qiladi. Destinatsiyaning muvaffaqiyatli shakllanishi bir vaqtning o'zida turli omillarning uyg'unlashuviga bog'liq bo'lib, tabiiy resurslar, infratuzilma darajasi, davlat siyosati va ijtimoiy muhit ushbu jarayonning muhim tarkibiy qismlaridir. Mazkur tadqiqotning maqsadi — jahon bo'ylab 30 ta yetakchi turistik destinatsiyaning rivojlanishiga asos bo'lgan ildiz omillarni aniqlash va ularning nisbiy ustuvorligini ilmiy jihatdan asoslab berishdir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dastlab turistlar oqimi bo'yicha yetakchi 30 ta destinatsiyaning rivojlanishida biz tanlab olgan 4 ta faktorning ulushini tahlil qilamiz.

1-jadval. Yillik eng ko'p turistlarni qabul qiluchi destinatsiyalar

T/r	Destinatsiya	Xalqro turistlar soni (million/yiliga)
1	Hong Kong	~26.7
2	Bangkok	~25.8
3	London	~21.7
4	Macau	~21.0
5	Paris	~19.1
6	Dubai	~16.7
7	Singapore	~16.5
8	Kuala Lumpur	~15.8
9	Istanbul	~15.0
10	New York City	~13.6
11	Antalya	~13.3
12	Mecca	~13.0
13	Phuket	~10.0
14	Pattaya	~9.4
15	Tokyo	~8.7
16	Rome	~10.3
17	Barcelona	~9.6
18	Osaka	~9.9
19	Shanghai	~8.7
20	Taipei	~8.3
21	Vienna	~7.5
22	Prague	~7.2
23	Miami	~7.0
24	Las Vegas	~6.6
25	Cancun	~6.1
26	Seoul	~5.9
27	Amsterdam	~5.5
28	Venice	~5.3
29	Milan	~6.2
30	Orlando	~5.0

manba: UNWTO/UN tourism, mastercard Global Destination Index

Yillik turistlar tashrifi bo'yicha Hong Kong shahri yetakchi hisoblanadi. Ushbu shahar har yili qariyb 27 millionga yaqin turistlarni qabul qiladi. Ro'yxatning ikkinchi o'rnini yana bir Janubi-Sharqiy Osiyo shahri — Bangkok egallaydi. Bu shahar yiliga 26 millionga yaqin turistlarni qabul qiladi.

Endi esa ushbu shaharlarning rivojlanish ildizlarini tahlil qilamiz.

2-jadval. Jahonning yetakchi turistik destinatsiyalarida rivojlanish omillarining nisbiy ulushi (%)

T/r	Destinatsiya	Tabiiy resurslar (%)	Tarixiy-madaniy resurslar (%)	Infratuzilma (%)	Iqtisodiy-siyosiy omil (%)
1	Hong Kong	10	20	40	30
2	Bangkok	15	30	30	25
3	London	5	40	30	25
4	Macau	5	10	35	50
5	Paris	5	50	25	20
6	Dubai	5	10	45	40

7	Singapore	5	15	45	35
8	Kuala Lumpur	10	25	35	30
9	Istanbul	10	40	25	25
10	New York City	10	30	30	30
11	Antalya	45	10	25	20
12	Mecca	5	65	15	15
13	Phuket	55	10	20	15
14	Pattaya	50	10	25	15
15	Tokyo	10	30	35	25
16	Rome	5	55	20	20
17	Barcelona	20	35	25	20
18	Osaka	10	30	35	25
19	Shanghai	5	15	45	35
20	Taipei	15	25	30	30
21	Vienna	5	55	20	20
22	Prague	5	55	20	20
23	Miami	40	15	25	20
24	Las Vegas	10	15	35	40
25	Cancun	60	5	20	15
26	Seoul	10	25	35	30
27	Amsterdam	10	40	25	25
28	Venice	10	60	15	15
29	Milan	5	40	30	25
30	Orlando	10	15	35	40

manba: UNWTO/UN tourism, mastercard Global Destination Index

3-jadval. Omillarning destinatsiyalar rivojlanishidagi ulushi

T/r	Rivojlanishga ta'sir qilovchi omillar	Koeffitsient
1.	Tabiiy omillar	15.50 %
2.	Tarixiy-madaniy omillar	29.30%
3.	Infratuzilma	29.20%
4.	Iqtisodiy-siyosiy omillar	26.00%

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, yillik turistlarni eng ko'p qabul qiluvchi destinatsiyalarning rivojlanish iyerarxiyasida bir qator omillar muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, destinatsiyalarning shakllanishida tarixiy-madaniy resurslar va infratuzilma omili yetakchi hisoblanib, ular bir xil ko'rsatkichga ega — 29,30 %. Hukumatlar tomonidan olib boriladigan iqtisodiy-siyosiy yondashuvlar ham destinatsiyalar rivojida muhim ahamiyat kasb etishini ko'rishimiz mumkin. Yana bir qiziqarli jihat shundaki, ayrim destinatsiyalar o'z rivojlanishiga turtki bergan omillardan bugungi kunga kelib qisman voz kechgan yoki rivojlanish modellarini modifikatsiya qilgan.

Endi esa xuddi shu yondashuv asosida turistlar oqimidan eng ko'p daromad ko'ruvchi turistik destinatsiyalarning rivojlanish ildizlariga e'tibor qaratamiz.

4-jadval. Turistlar oqimidan yillik eng ko'p daromad qiluvchi destinatsiyalar

T/r	Destinatsiya	Yillik daromad (\$ milliard)
1	Dubai	31–33
2	Paris	28–30
3	New York City	26–28
4	London	23–25
5	Bangkok	22–24

6	Tokyo	21–23
7	Las Vegas	20–21
8	Singapore	19–21
9	Macau	18–20
10	Orlando	17–19
11	Rome	16–17
12	Hong Kong	15–17
13	Los Angeles	14–16
14	Istanbul	13–15
15	Antalya	13–14
16	Barcelona	12–13
17	Miami	11–12
18	Amsterdam	10–11
19	Seoul	9–10
20	Vienna	~9
21	Prague	~8.5
22	Milan	~8
23	Phuket	~7.5
24	Cancun	~7
25	Venice	~6.5
26	Osaka	~6
27	Mecca	5.5–6
28	Pattaya	~5.5
29	Nice	~5
30	Jeju	~4.5

Manba: UNWT/UN Tourism, World Bank, Oxford Economics Tourism Model

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, Dubay shahri turistlar oqimidan keladigan daromadlar bo'yicha mutlaq yetakchi hisoblanadi. Zamonaviy infratuzilma va barqaror iqtisodiy siyosat natijasida turistlar ushbu shaharga yiliga 31–33 milliard AQSh dollari miqdorida daromad keltirmoqda. Ro'yxatning ikkinchi o'rnida esa "Ko'hna qit'a" gavhari — Parij shahri joylashgan. Ushbu tarixiy shahar o'zining romantik jozibasi bilan yillik turistlar tashrifidan 28–30 milliard AQSh dollari daromad olmoqda. Albatta, mazkur shaharlarning bunday yirik turizm lokomotiviga aylanishida ularning rivojlanish ildizlarini tahlil qilish ayni muddaodir.

5-jadval. Turistlar oqimidan eng yuqori daromad oluvchi yetakchi turistik destinatsiyalarda rivojlanish omillarining nisbiy ulushi (%)

T/r	Destinatsiya	Tabiiy resurslar (%)	Tarixiy-madaniy resurslar (%)	Infratuzilma (%)	Iqtisodiy-siyosiy omil (%)
1	Dubai	5	10	40	45
2	Paris	5	45	25	25
3	New York City	10	25	30	35
4	London	5	35	30	30
5	Bangkok	15	25	30	30
6	Tokyo	10	25	35	30
7	Las Vegas	10	10	35	45
8	Singapore	5	15	40	40
9	Macau	5	10	30	55
10	Orlando	10	10	35	45

11	Rome	5	50	20	25
12	Hong Kong	5	20	40	35
13	Los Angeles	25	20	25	30
14	Istanbul	10	35	25	30
15	Antalya	45	10	20	25
16	Barcelona	20	30	25	25
17	Miami	35	15	25	25
18	Amsterdam	10	35	25	30
19	Seoul	10	25	35	30
20	Vienna	5	45	20	30
21	Prague	5	50	20	25
22	Milan	5	35	30	30
23	Phuket	50	10	20	20
24	Cancun	60	5	15	20
25	Venice	10	55	15	20
26	Osaka	10	25	35	30
27	Mecca	5	65	15	15
28	Pattaya	45	10	20	25
29	Nice	35	20	20	25
30	Jeju	55	10	15	20

6-jadval. Omillarning destinatsiyalar rivojlanishidagi ulushi

T/r	Rivojlanishga ta'sir qilovchi omillar	Koeffitsient
1.	Tabiiy omillar	15.00%
2.	Tarixiy-madaniy omillar	27.00%
3.	Infratuzilma	27.70%
4.	Iqtisodiy-siyosiy omillar	31.00%

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, turistlar oqimidan eng ko'p daromad qiluvchi shaharlarning rivojlanishida iqtisodiy siyosatning roli juda muhim. Hukumatlar tomonidan olib borilayotgan oqilona siyosat, to'g'ri iqtisodiy yondashuv, shaffof investitsion muhit hamda odil sudlov tizimi ushbu mintaqalarda destinatsiyalarning rivojlanishiga va global miqyosda yuqori daromad keltirishiga zamin yaratmoqda. Keyingi o'rinlarda infratuzilma va tarixiy-madaniy omillarning ham muhim ahamiyat kasb qilishini anglash mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

So'nggi o'n yilliklarda xalqaro turizm global iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. Turizm nafaqat davlatlar va shaharlarning iqtisodiy daromad manbai, balki urban rivojlanish, infratuzilmaning kengayishi, bandlik, madaniy almashinuv va xalqaro imidj shakllanishining muhim omiliga aylandi. Shu bilan birga, turizmning jadal o'sishi yangi muammolarni ham yuzaga chiqardi: o'rturizm, ekologik bosim, madaniy merosning yemirilishi va mahalliy aholining turizmga nisbatan salbiy munosabati.

Ushbu sharoitda turizmni faqat kelgan turistlar soni orqali baholash yetarli emasligi aniq bo'ldi. Shu sababli ilmiy adabiyotlarda va amaliy siyosatda turizm samaradorligini iqtisodiy daromad, bir turistga to'g'ri keladigan xarajat va barqarorlik mezonlari orqali baholash tendensiyasi kuchaydi. Mazkur tadqiqot doirasida ikki xil turdagi yetakchi destinatsiyalar tahlil qilindi:

- A guruhi: xalqaro turistlar soni bo'yicha yetakchi destinatsiyalar;
- B guruhi: xalqaro turizm daromadi bo'yicha yetakchi destinatsiyalar.

Har ikki guruh destinatsiyalarining rivojlanish ildizlari to'rtta asosiy omil orqali tahlil qilindi:

1. Tabiiy resurslar;
2. Madaniy meros;
3. Qulaylik va infratuzilma;
4. Iqtisodiy va siyosiy boshqaruv.

Zamonaviy global turizmda muvaffaqiyat nafaqat tabiiy yoki madaniy resurslarga egalik qilish bilan, balki ushbu resurslarni qanday boshqarish, himoya qilish va iqtisodiy qiymatga aylantirish bilan belgilanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. UN World Tourism Organization (UNWTO). (2019–2024). UN Tourism Statistics Database and Methodological Notes. Madrid: UNWTO.
2. UN World Tourism Organization (UNWTO). (2022). Tourism and Economic Impact: Measuring Tourism Receipts. Madrid: UNWTO.
3. World Bank. (2023). International Tourism, Receipts (current US\$). World Development Indicators Database.
4. World Bank. (2022). Tourism as a Driver of Economic Growth. Washington, DC: World Bank Group.
5. Euromonitor International. (2019). Top 100 City Destinations: Global Cities Ranking. London: Euromonitor.
6. Euromonitor International. (2023). Top City Destinations Recovery Index. London: Euromonitor.
7. Mastercard. (2019). Global Destination Cities Index. Mastercard Economics Institute.
8. Mastercard Economics Institute. (2023). Travel Industry Trends and City-Level Tourism Spending.
9. Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2018). Tourism: Principles and Practice (6th ed.). Pearson Education.
10. Sharpley, R. (2018). Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability? Earthscan/Routledge.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100